

שביך שלום, פלוגה ד' (או: "ההסדרי")

שרית ילוב

ההסדר. מסריט וביומי: יוסי סיידר. שחנים: אסי דיין (הרב מלצר), אקי אבני (מנחם), טינקרבל (מיכל), עוזן אלתרמן (פיני), אמנון ולף (מויקי), מיכה סלקטר (איתמר), אווי קלואזני (סיוון), שמעון מימן (בני), יגאל נאו (איתן), שמואל קלדרון (דורון); מפיקים: דוד מדיל, אייל שיראי; מפיק בפועל: גدعון גדי; תסריטאי נושא: גקי לוי; עורך תסריט: שבי גביזון; ישראל 2000, 90 דקות. בכורה: 16.12.2000

הם רק שמעו את שלל פרשנינו מסבירים חזור והסביר כי "ידי בפרובקציה אחת קטנה של מתנהל קיצוני כדי שככל המורת התייכון יברר כחטיבת אבק שריפה". ובאמת, אכן הצליחוamusammot להבין שאם יהודי מאמין יפותץ את הר הבית קירה משחו רע מאוד, אבל אף אחד לא אמר לשאול את עצמו האם הגינוי בכללasadם כזה "יתנדב" לפוצץ אותו צפוף כל כך בקדושים ישראל, שלמרגלותיו הכותל המערבי. ומדווענסוג כאן ההיגיון מפני הקלישאה? מושום שלא בקלישאה סתם עסקין אלא בקלישאה מתוצרת "המחלקה ללחימה פטיכולוגית" של "מחנה השלום". המושג "פיצוץ הר הביתי" – כמו המושגים "פולסא דנואר", "דין רודף" או "אמו הערביתה של שמעון פרס" – הוא בבחינת קלישאה שעשתה היסטוריה: מישחו ב"מחנה השלום" מפריח אותה לחלל,आווט אוף דה בל' כמו שאמרום, אוויל או שניים משוחרי ארץ-ישראל נענים לפרווקציה ונאחים בה, ואז מתחילהים ב"מחנה השלום" לגלגלו אותה ככדור שלג, עד שהיא מתתקבע בתודעה הציבורית ככינוי למיזומה אפלה ומיסתית של "cohootot ha-shoror".

כדי לעשות עול גדול כל כך לציבור גדול כל כך, כמו שרוגי הנסיבות היושבים ביש"ע, חיבטים מבוסונים להתבסס על ההנחה שם אם לא כל איש ואיש מן הציבור הזה עלול לעול את מה שמעול גיבור הסרטן, יש בהם כאלה שמסוגלים לכך. "הסרט נראה לי עכשו דווקא אקטואלי מאוד", אומר סיידר.² זה ממש קרוב לדברים. אני מאבחן את האווירה הזאת טביב. שהחיכים שלך מתגמדים מול צו השעה ההיסטורית שבתוכו אנחנו חיים. על מעץ כזה יהיה אנשים שיוכלו לתרגם את המכב בצורה אישית ומסוכנת".

¹ ראו המאמר "מסך עשן", ספרות בדים ועלילות דס" (מאה דינר שכור, "עתיבן" ינואר 94) והמאמר "מר "בטרון" הזה כבר הינו, וגם בסרט זהה" (מאה דינר ילווב, "עתיבן" يول 97).

² "גיימס דין עבר טיגון בשביב", מתוך אמנון לזר, "מקור ראשון" 8.12.00.

אחרי שלושה עשרים שבטים מדשdat הקולנוע הישראלי במדינת "הכיבוש משתיית", ודולה ממנה ארבעה מוטיבים קבועים ("יהודים וערבים עושיםอะไร מלחמה ללא טעם", "ערבי ויהודים עושים אהבה ללא סיכון", "יהודים כפושעי מלחמה" ו"ישראל כתופת"),¹ ואין בכוו למלאם תוכן שמשמעותו קחל, התערנו לאחרונה מסכינו בסרט "ההסדר". הסרט וכלה, בנוסף לשורות אלו, צופים, שבхи הביבות ולחמשה פרסי אוסקר בתחרות "האוסקר הישראלי" 2000, ונבחר לציג את ישראל בקטגוריות הסרט הזר הטוב ביותר בתחרות פרס האוסקר בחו"ל.

אכן, מבחינה אסתטטיבית, כבר ניכרים בסרט שדרות עלילה, קצב קולנועי "אמריקני" ומאמץ להימנע מסטואוטיפיזציה של הדמויות. אולם, דווקא בשל הקומוניקטיביות המסוגיות שלו ובשל היותו "ידידותי לצופה", עליל הצופה התומים להיכשל במכשלה האתית של הסרט הזה: ביסודו עומדת האמונה הטפלת, שלא לומר "עלילת הדם", יכולות מתיישבי יש"ע הדתיים-לאומיים מטוגלים לכל רשות, כולל הגrouch מכלול.

ומהו הגrouch מכלול? כמובן, פיצוץ הר הבית שבראשו המՏגד זוחב הכתפה.

למעשה, לא מסבירים לנו מה עלול היה לקרות אילו אכן פיצץ הר – אולי מושם שגם יוצר הסרט הזה, ובראשם הבמאי-תסריטאי חובש הכיפה יוסי סיידר, אינם יודעים.

שרית ילוב היא מבקרת קולנוע ועורכת בשבעון מקור ראשון. שי פירלמה גם בגילוונות קודמים של נתיב.

כשاسي דין אומר לך לפוץ את הר הבית

הסדר" הוא סיפור של מושל שומני בז'אנר שהוא לכואורה בלש פוליטי. גיבוריו המרכזים הם שלושה צעירים: מנחם – מ"פ צחנים יפה בלורייט סרג' כיפה, הנשלח על ידי רב ישיבת ההסדר שבה למד להקים פלוגה מיוחדת של בני ישיבות הסדר; פיני – גאון בתורה חולה שכרת, חברו הטוב של מנחם ותלמידו האהוב על הרב; ומיכל – בתו המרדנית של הרב, המיועדת לפיני אך חושקת במנהמ. השפעתה הגדולה של משנת הרב על פיני מצד אחד ואהבתו הנכזבת למיכל מצד שני, מובילות אותו לניסוח לפוץ את הר הבית, מנחם נחشد בהשתיקות להתארגנות מחרתית לאומנית, ונאבק בהצלחה להוכיח את חפותו.

לכואורה בלש פוליטיו, אבל לא באמת. אمنם מדי פעמיים "משיחיים" לנו כאן תמונה של הר הבית, בתקווה להקנות לסרט את תוויות הז'אנר הנכسف, אבל לא בונים שום תוקן אמיתי הרואו לז'אנר. וכך, בכל פעם שהמצלמה מתמקדת בכיפת הזוג הזה, שכל אחד יודע מהי, כאילו מנסים "להקפיין" את הסרט כיתה, "להיחזר" לז'אנר הבלש הפוליטי במוחו תמונה, ולחשוך את העובדה הקשה הכרוכה בভנייתו של סרט אמיוני מהוזה זהה. לא וואים כאן לא ערבים – "הצד הפלשתי נגיד מדי ולא שייך לקונפליקט שבתוכנו", מתרץ סיידר⁴ – וגם לא ויכוחים אידיאולוגיים-פוליטיים בקרב היהודים. על התעמקות בעניין היהודי שביבו סובב הכל – בנית בית המקדש במרהה בימינו – בכלל אין מה לדבר.

אבל לא רק בקריטיריוני הז'אנר שאליו הוא מתיימר להשטייך הרטט אינו עמד, גם ברמת העלילה כמות שהיא היא אינו מצליח לשרטוט תמונה שלמה ואמינה. המצלמה, במקומות לתעת לו פרטיהם ספציפיים וكونקרטיים, כל הזמן כמו מההרתת "למוקם אחר". כאילו אמר לנו הבמאי: אל תיטפו לפרטים הקטנים. כך אנו וואים את בני ישיבת ההסדר, רק פה ושם, כשהARB שלם דורך בפניהם בשבת על בית המקדש, או כשהם שרים בקבלת שבת ערב שבת "שלמים לעילם מלאכי השתרת", ומישו אומרים "שבת שלום, פלוגה ד'". וכך אנו וואים "שברי" תמונות מנוף ההתנהלות שבמהוגר הרוב מלצר. אנחנו פוגשים שם איש בלבדו.

כך גם נוצר הרטט מלא "חוירס" בלתי מונחים ועובדות, שאוthon חייב הצופה לקבל בבחינת "כמה ראה וקדש": כיצד בדזוק זכה פיני להיחשב לאוון הישיבה אם אין הוא עושה או אומר שום דבר גאווני האם כדי שלצופים יהיה ברור טוב-טוב שבעפיכץ הר הבית לא לנו פיני אינטראקטיביה חופשית מדי לדברי הרוב מלצר אלא הבין אותו מספיק טוב כדי שכולם מסביב יאמרו עליו שהוא "גאון"?; ואיך בדזוק יכול רב "לסדר" הקמת פלוגה מיוחדת של בני ישיבות הסדר במחוי "הסדר" בין לבין תלמידיו המ"פ, ללא הליכי אישור והקמה אצל רשות הצבא? ואיך זה שככה סתם "סיידר" הצבא פלוגה הזה, שככל חילילם דתים, סמ"פ חילוני בשם מוקי, כמו על פי הזמנה של תסריטאי המבוקש לעשות קצת דרמה מהמתה הדתי-חילוני ולמקם את הגיבור מנחם בתוך בין שני כוחות גדולים, שחור ולבן – פיני הדתי-משיחי ומוקי

פיני (עידן אלטמן) ומיכל (טינקרבל)

בכך, מבלי משים, מסיע לנו סיידר לשרטט את אחד ההבדלים העיקריים בין יצירה אמייתית, שבה האתיקה והאסתטיקה משלימות ומעצימות זו את זו, לבין בידור המוני המבקש רק "לשבור קופות": המהותיות הפוטנציאלית לעומת המקריות האפשרית. לפני כמה שנים, עם פרוץ הפליטיקל קורקט הדכני – זה שביקש לעדכן את התנ"ך בשל "שובניום גברי" ולצנור יצירות של שקספיר בעזון "ג'ונונות" – היה מי שהקשאה ושאל היכיזה זה הרשה לעצמו דוסטויבסקי ב"חטא ועונשו" לספר על סטודנט לרפואה שרוצה זקנה, ובכך להשאיר את דמותם של כל הסטודנטים לרפואה באשר הם.

התשובה לכך היא שאם לא היה נרשם בהיסטוריה האנושית שום מקרה שבו סטודנט לרפואה רצח זקנה, אחורי הפוטנציאל הזה קיים באופן מהותי. והרי כיום, אחרי מעלהיהן של רוסיה הסטאליניסטית וגרמניה הנאצית, כבר ברור היטב שאין בתעדות החסמוכה המדיינית שום מחסום לרצחנות. מצד שני, לעיתים דוקא מעשה שעשה אדם במצבות הוא כל כך חריג ולא-מייצג, שהציגו כאפשרי וסביר ביצירה דרמטית (ולא קומית או מסוג "מדע בדיוני") היא סוג של קיטש.

כאמור, במקרה שלנו ובakterים החברתי-תרבותי שלנו – שבו רוב רובם של הרוצחים אינם חובשי כיפה אך כל מקרה של רצח בידי אדם דתי הופך למעשה הסטה נגדם. אולי כלל הדתיים – זה לא רק קיטש, אלא עלילת דם. אולי זה לא מקרי שרטטו הבא של יוסי סיידר הוא קומדייה על גיוס כספים למזויאון שואה. "זו קומדייה על שואה-ביוזנס", הוא אומר, "...אם מישחו זו היה עשו את זה – אז זה היה רק אנטישמי או אנטי-דרתי."³ מי שכבר ראה ושמע מה מסווגים לעיל לזכור השואה כל מיini בנימן לניצולי שואה – אשר וואים ביחס הזה שלהם עיין "רישיון" להשות ציונים נאים – צריך להתחיל לחוש מאותם חובשי כיפות הרואים בכיפות הalsa להלאה שלראשם עיין רישיון להשות חובשי כיפות למתאבדים שיעים.

³ "מקור ראשון", שם.

⁴ "מקור ראשון", שם.

פיי (עדן אלתרמן) ומנחם (אקי אבני)

מה שיש גם לאסי דין ביל שום קשור לרבענות", הוא חשש את אמוץ התפיסה השיקניתית על ידי קולונע העורג להתקבלות (אם אס הוא חובש כיפה, ואולי דוקא בשל כך). הוא כבר אינו מסוגל לראות את ייחודה של הדתוות בין מרכיבי התודעה ואת ההשפעה העומקה שלה על שאר שום גוף פסיכולוגי של אנשים דתיים: "אני חושב שהדרמה שיש لأنשיים דתיים המעניינים שלהם אונשיים למגרי, וגם הדרמות שבחייהם שלהם. הקיפה שלל הראש או המתפתח הם דבר מוזמן, שלא משפיע על עס הحلכה זה לא קונפליקט דתי מוקורי, אלא קונפליקט אוני קליני בין צורך אוני לבין מכשול העומד בדרכן" כמו מי שנולד לאבא ערץ-דין ורוצה להגישים את עצמו.⁵

בכך הוא כמו מעיד על עצמו שאין הוא מסוגל לדעת עמוק העניין היהודי שסבירו טווה את כל סratio. הוא פשוט ניסה להציג קונפליקט של "מצפון מול צורך", ולשם כך מצא לו "ענין דתי" שמושך תשומת לב תקשורתית, אך הטעלים לחלוון מהעיקר שבעניינו זהה: הדתוות שלו. מברינה זו הcliffe שעיל ראש ייבוריו הולכת יופי עם כיפת הזוחב שעל המסגד, וגם כיפה אדומה הייתה יכולה להשתלב ביניהם.

וכשופנה אינטלקטואלית מסבירה לו את מצוקתה כדי שירוצה להבין" ואומרות: "מול הבוחר הרシリ והיפה שבחר להיות מײַפֿ בעצחניים, יש לנו את הגאון שלו. מגאון אני לא קונה, ופה לא ראוי ונואן. ראייתי לזר חולה סכרטה"⁶ – הוא מתנצל בפניה כמו תלמיד שלא יכול לקרוא את שיעורי הבית כי שכח את המחברת: "היו סצנות שנכנסו כדי להמחיש את הגאנוטה הלימודית של פיני, והן ירידו בעריכאה כי הפריעו לעלילה. הן לא היו מעניינות מספיק. אבל אני רוצה לומר משהו על הדמות של פיני. אני מכיר את פיני. ממש מכיר, אבל אני מודעה – לא מבין. כמובן, עבדתי קשה ונרא כדי להיכנס לעומקו של כל מניע של כל דמות. בכנות, אני לא מבין אנשים כמו פיני."

"אם אתה לא מבין אותם, אל תעשה עליהם סרט". על כך עונה לו שכלה הישראלית האינטלקטואלית:

⁵ "אוסקר עם כיפה סרו" גה" (מאה אורי סלי, "סופשבוע" של "מער", רביב, 1.12.00).

⁶ "אנחנו שנינו מאותו חבר" (מאה דניאת שטרן, "נתיב" מרץ 93).

⁷ "מקור ראשון", שם.

⁸ "יוסף ואחיה" (מאה ח' תה דווייש, "נקודה", גילון דצמבר 2000).

⁹ "נקודה", שם.

השפוי והקיבוצני, השידוך הכى טוב בעיר לבתולות מרצ זקנות? אבל יותר משפריע חוסר הביטוס של חלקים גדולים בעיליה, מפריע חוסר הביטוס של קווים פסיקולוגיים ואישיותיים אצל הדמוויות. בתיאוריה של הספרות משמשים המונחים *showing-telling* ("הגדה" ו"הראייה") לציוו שתière דרכי סיפור הפוכות. ומשלימות, אשר האיזון הנכון ביןין מאפיין ספרות טובים. "הגדה" היא למשל כשמספרים לנו כי דמות מסוימת היא "נדיביה", "הראייה" היא כמשמעותו מעשה כלשהו המעיד על נדיבותה של הדמות. מבון שהדרך השניה ותובעניות יותר, אך גם ביצירות מופת השופעת אnekdotot על חי הגיבורים שמהן ניתן ללמידה על אופיים, מדי פעם זוכים הקוראים ל"סיקומיס" קצריים של תכונות הגיבורים, המובאים בחשות סמכותיו של המספר.

בסרט "החסדר" יש כל כך מעט מן "הראייה" לעומת "הגדה", עד שאפילו מראין שאינו חדש בעודף סימפטיה למתחלים, תוהה אצל סיידר: "יש תחושה שחברים בסרט כל מיני פרטם שմסבירים את העולם הפנימי של המתוחלים".⁵ ומה עונה הבמאי: "ויתרתי על אויריה כדי לקדם את הספרו".

במקום לבנות את העומק הפנימי של הדמוויות שבסרטו, בוחר הבמאי להיבנות מהדיםומי החיצוני השטחי של השחקנים המגלמים אותו. כך הוא בחר בגלום דמותו של מנחם הממי'fat את אקי אבני ה"חופשיה", לגלום דמותה של מילב בת הרוב ה"חופשיה" את טינקרבל ה"פיגטינ", ולגלום דמותו של הרוב מלצר את אסי דין – קולונע שטחי בזכות עצמו שליטו היומני "חכים על פאי אגפא" הוקדשamar בפני עצמו ב"נתיב".

"מה שהופך רב לכריומטי", מסביר סיידר,⁷ "זה בדיק מה שיש גם לאסי דין ביל שום קשר לרבעות. ואולי גם זה מה שהיה לשזה דין האבא. אם הוא היה נולד במקורה בברиск במקומות בנחל, אולי הוא היה הופך לרוב גדול. לא היה שום דבר בתפקיד הרוב מלצר שהיה זו לאסי דין. הקהל צריך להאמין שהתלמידים שלו יעשו מה שנמצא אמר... יש לו השפעה חזקה מאוד על כל מי שמנצ' בסביבתו. אם הוא היה אומר לי, כמובן, תעשה ככה וככה – היתי מקשיב לו. הצורך לרצות את אסי קיים. וזה בדיק גם מה שיש לרוב".

מתברר אףוא שהצורך של סיידר לרצות את "הדיין" המופיע שלו דומה באופן מבייך לזריך של גיבורו, פינוי, לרצות את הרוב המטורף שלו. אלא שההבטל בפניו בהמיין מוגנון זה הרבתה יותר אופנטית הימים מאשר של רב מותナル.

כאמור, לצופה בסרט קשה להשתכנע ביכולת השכנוע של הרוב מלצר, בדיק כמה שקרה לו לקלוט את האגוונות של פיני. כיוון שהכריזמה השיניקנית של דין השלטה את הבמאי להאמין כי די בה להפוך את דמותו של הרוב מלצר לכריומטי, הוא הרשה לעצמו לשים בפי הוב הוה רק כמה פסוקי דארץ-ישראל", החולמים היטב את דמותו השטוחה מילא; כאילו עצם נוכחותו של דין על המסק אמרה להיות תמרור הקורא לצופה: "זהירות, כריזמה!", ואז לא נותר לו לצופה אלא להציג במאנו במאנו במאנו, ולהאמין במאן סיידר אומר "מה שהופך רב לכריומטי, זה בדיק

שערי אס ביסוד הkowskiיציה של הסרט זהה מצויה האמונה הטפלת השמנתנחים מסווגים לכל רע, הרי שבשבונות הביניים של מהמצוין, בין השאר, "המיתוס של גאל עמיר", כאיל האהבה הנכזבת למרגלית הר-שפוי היא שדופה אותו למשה הקיזוני. אבל אפילו הקלישה הפסיכולוגית זאת – שהקשר עם אישת מרכז את הנוקשות ווש בו משום מרפא למניי "פנדנטליוזים" – אינה מקבלת כאן פיתוח ראוי, ולמעשה, ה奏音, המועדים להשתכנע כי פיני הולך לפוצץ את הר הבית בגל הכריזמה של הרב "נאמן הר הבית" ובגל האהבה הנכזבת לבת הרוב, הם אלה שטמiliarה השתכנעו כי גאל עמיר רצח את רבין גל "ההסתמה של הימין" ובגל שנצובה אהבותו למרגלית הר-שפוי.

כשטיינקרבל תוקעת סיכות באידיאלים של ציונות ואמונה

אם דמיוניותם של מנהם ושל פיני אין בנויות דיין, אך עומדות במבחן ה"היתכנות" כשמדבר בבני ישיבות הסדר, הרי דמותה של מיכל כבת ר' ותלמידת אלפונה מופרכת לחולוין, במיוחד כשהיא מגולמת על ידי טינקרבל – לא- ממש- שחיקנית ולא-בדיק- דוגמנית אלא מין מפורסמת שהפרוסום הווא בעצם עיסוקה העיקרי. מתחת לאדרת הצנועה שבזה הלביש אותה סיידר – המנוחת, איך לא, לפרובוקציות מיניות בגורוש – כל כולה מקרינה שיקניות מופנקת ונבונה. מילא כשהיא, אמא של התהננה לחזור לעיר, אבל אבא אמר: ארץ-ישראל נקנית בייסורים, ומעודדת עצירה תמיימה המורודת מרד נערום אמץ בהורה המשعبد לדיבוק האור-ישראלי שלו את חי הקורבים לו. אבל, כשהיא יורדת באישוןليلת בגורם המדרגות הביתי, לגופה לבוש חושפני במפגיע ועל שאלת אביה השודק על תלמידו "אין לך חילק?" ענה "הוא בכביסה" – וזה אפייל לא מפגן רענן בנוסח "עשוי אהבה, לא מלחמה", אלא פוזה סקסית פופוליסטית המקשת לעורר פנטזיה על שני סמלי מין בתפקיד מותנחים חסודים (מאחר יותר תושלם גם "קצתות" האלימות הנדרשת, בכמה סצנות אלימות של חקירה שבב').

בנימה דומה אומרת מיכל-טינקרבל זו למןחים: "אתה מפחד ליראות איתי ייח? אין לא נוכחתי". וכשמנחים אמר לה בטפפון שיש לו משחו גדול וחשוב להגיד לה, והיא לא רוצה "גדול וחשוב" והוא נערר ומקש לומר לה משחו "קטן ואידיוטי", או-ז היא אומרת בשבעות רצון, ממש כמו פרגיגית רוחן תלאביבית מסרטן של אורי זוהר משנות השבעים העליות: "קטן ואידיוטי וה טוב".

מעבר לנימה הנימפית-סתמית-חוללה, יש כאן ביטוי לערנה ל"ראש קטו", שעשבילו כפי הנרא, עשה סיידר את הדרך הארוכה והמייגעת מיש"ע לשינקין: "גדלתי בשכונות בית-וון בירושלים. שכונה שהמייסדים של פסגות יצאו ממנה... גם חברים שלי וגם חברים של ההורים שלי חיים בישיבים... חשבתי אני מכיר אותם, שאני חלק מהם. בגין-יורק שם למד קולגנו – ש.י). עסקתי בגיוס כספים לעמותות התנישבותיות. פעם גם ארגנתי מסע תרומה

הרבי מלצר (אס דיין) ובתו מיכל (טינקרבל)

כשיגאל עמיר מסדר לך גימיק שיוקי גדול

איך בונה תסריטאי-במאי ישראלי מביטה את הדמות השילנית המרכזיות שלו כשאינו מבין אותן: פשוט מאוד: הוא בונה אותה "כמו גאל עמיר". ובמיוחד של סיידר: "הדמות של פיני היא זו שהכי קשה לי לבאים. אז אני לוקח את גאל עמיר ומנסה להעמיד אותם זה לצד זה".¹⁰

ההיגיון כאן הוא פשוט ועקבי: אין לך על מה לעשות טרט? תעשה על מתנהל רע, זה תמיד הולך. אתה לא יודע איך לאפיין את הגיבור? תעשה אותו כמו גאל עמיר, قولם יהיו מרווחים.

"נתתי לפיני להיות יהיר נורא", אומר היוצר,¹¹ "הוא חולה סכרת, רזה, חלש. אבל הוא עם הכל הרביה ביחסו עצמי. זה מישחו שככל הימנו כתוב לעצמו את הביווגרפיה. הוא כבר כתוב את חייו בעניינים של היסטוריון בעוד אלף שנה. ואז, מפרשפטטיביתה של אלף שנים, הוא צודק: אז, הכול מתגמד. כל העניינים האישיים. האקט הרצני המזען. הכל מותגמד. גם גאל עמיר כתוב את הביווגרפיה של עצמו וכנראה מתלהב ממנו. צריך גימיק שיוקי גדול. רצח".

מתברר אףוא ש恰ורך של סיידר בגימיק שיוקי גדול דומה באופן מבחן לצורך של גיברו פיני באותו הדבר עצמו: אם פיני המתנהל הולך לפוצץ את כל הר הבית, סיידר הבמאי הולך לפוצץ את כל התקשות, ווץ לספר לחברה שדמותו של פיני מבוססת על דמות "הרוצה הנתעב מכול" – גאל עמיר.

"...אחרי הסרט אמר לי מישחו", מספר סיידר,¹² "אם לי גאל עמיר הייתה חברה כמו מיכל, אם היה לידיו מישחו נורמלי – הוא לא היה רוצח את רבין". רוצה לומר, פיני שלנו הוא מן "גאל עמיר" כזה, שבמקום לנצח לשים קץ לתהлик השלום "באופן נקודתי", הולך בגודלות ומקש להציג את כל המורת התיכון שלו. עובדה: גם לו, כמו גאל עמיר, יש אהבה נזובת, כמו החם של ההייא מותחל בעותם מי, השם של זאת מתחילה ב-מי אף הוא.

¹⁰ "מקור ראשון", שם.

¹¹ "מקור ראשון", שם.

¹² "נקודה", שם.

מיני סוגים של דתיים, ערבים, כושים וחלונים. אה, וגם כלבים שווים בעניין, כן?

אפשר היה אולי לנחק על האוילוט הפסיכו-מודרנית הזה ולהתנסם בתשתיות הורחונית המזקקה שוכנים לה תלמידי היישובות ותלמידות האולפנות. אולם, בדילוג שמחוללת העיתונאית בין שתי החברות החדשות, ה"אקס-פה" משינקין וה"מתנהלת" מעופרה, נחשפת השפעתו המידבקת של הפסיכו-מודרניזם הזה גם על הצעריים הדתיים-לאומיים:

עיראה, מה חשבת על מאחורי הקלעים של האוסקר? היה מה-זהה נחמד. אבל היו שם דברים שהיה לא קשה איתם. כולן ייבו סייגיות על הבמה.

טינcker: ואו, מהפכני! את רואה, כולן מדברים כמה היה יפה, ורק היא כאילו רואה את זה. חילול הבמה. עיראה: נגיד אצלו, ב'מגדל עוז', אין דבר כזה. בחיות לא תראי גופיטי על הקירות. כלום.

טינcker: מה, כאילו אם נגיד יש אנשים עניים בבני-ברק, שחייבים לפרוק את מה שהם רוצים להגיד, הם לא יעשו גרפיטי?¹⁸

למעשה, הקבלה המשמעותית שמקבלת עיראה את טינקרבל, עדין תוך הסתייגות מדברים רבים שהיא מייצגת, היא בשלב הקודם לקבלת המקפת של יוסי סידר את אסי דיין, למרות כל מה שהוא מייצג. זהו כוחה של Shinikin: השCKER הנוץ' שהתחיל לתרסם גם למי שעוננו על אמרת יושבנית. נכון שעיראה לא אוהבת לראות שכבים סייגיות על הבמה, וכן שסידר עדין רואה עצמו כבחור דתי שישגים באופן כלשהו אחריו השCKER-של-שיניקין; לא הדתיים שוגרים את עצם מפני החילוניות ה"לייבורלית", כפי שנוהגים לומר במקומותינו, אלא להפך: דווקא הפתיחות והתמיינות של צעירים הציונות הדתית הופכת אותן טרף קל לתרבות אגרסיבית, של פתיחות מזויפת לכל הערכיהם שביעולם, אשר ההתקבלות המלאה אליה מחייבת נטישת ערכים מוחלטת.

בדבשו על דמותו של אייטמר, החדרניק שנגרר אחרי פיני לפוצץ את הר הבית ונרצח על ידי פיני לאחר שהתחזרט, אומר סידר: "הוא הקורבן הקלאסי. רוב המתויישבים הם אייטמרים, הם הולכים לחסום כבישים כי לא נעים להם". והנה, מתברר אפוא שסידר הוא הקורבן הקלאסי. רוב הדתיים הזוכים לחיבת התרבות השלטת הם סידרים. הם מתירועים על "המתנהלים הרעים" כי לא נעים להם.

אם סידר מתחש ליהודיותו של הגורם הדתי בתודעה ומשתמש בו בסרטו כ"גימיק שיוקי" גרידא, אין להלן על טינקרבל שאינה מבחינה בו, ומסבירה לעיתונאית:

יש המון בחורות שכילות לשחק דזוטות, גם במראה וגם בכל מיני תוכנות אחרות, אבל כל הבנות שהוא עשה להן אודישן, היה להן דימוי בראש של דתיה, "עכשווי אני צריכה לגלם דתיה" או ממשו כזה. אני לא שבעתי על דתיה, אני חשבתי שמייכל היא בנאדם, שבמרקחה יש לו חצאית.¹⁹

לטובות אריך שרון. חשבתי שאני יודע מה שאני עשה. כך התחנכה. שהתחנכה הוא חלק ממאבק גדול וחשוב. לא שאלתי שאלות.¹³

הambilim "גדול וחשוב" מרמזות לנו שמדובר הדמויות בסרט מילכilia היא שמייצגת את הבמאי. במקומות "גדול וחשוב" הוא מעידן כיום "קטן ואידיוטי", וכשהביקורת נענית לסרט ומתארת אותו כ"סיפור על אהבה גדולה בין שני אנשים המנסים לשרוד בעולם שבו האידיאולוגיה גדולה מהחיכים",¹⁴ לא יותר לו לא להמשיך עם הכליאו-מרד של האינטלקטואל-זכה, ולהסביר כי "לאור האירועים של החודשים האחרונים" הסרט שלו אקטואלי מאוד, "גם סטטייט אוֹן מיינד וגם באוף מעשי בתחרחות".¹⁵ והוא הרי למד במנימיט סטיטיס אוֹן מיינד.

כאמור, מכל השחקניות בחור סידר לגילום דמותה של מרגלית הר-שפַי שלו דזוקא בטינקרבל, זו ששם הרשמי הוא שם הפיה העורורית מ"פייטר פָרִי", ואשר מתחארת על ידי מריאיינט אוחזת כ"פייטר חייל הלילה של תל-אביב ומיא שתחפרסמה בזכות מופעי הרחוב הסהרוים שלה, שכלו ציוצים ונמהות, התפשטות עד התחרותים והטרדות ייזומות של עוברים-ושבטים".¹⁶

לרגל זכייתה באוסקר הירושאי על משקה בסרט "ההסדר", ערכה אותה העיתונאית מין ראיון שאפשר אולי לכנותו "היה עם המתנהלים". העורך הכתר אוֹנו בכותרת "כאילו נה", קיבלתי את האוסкар, תודה וביי, ובכותרת המשנה כתוב בין השאר: "היא כבר לא עושה יכולות של ברזוז, כבר לא מפשיטה אנשים ברחווב, ומדי פעם מוצאת מתחום השיפוט של Shinikin. קצת חברים חדשים בשתיים, בסבבה כזה".

"קצת חברים בשתיים, בסבבה כזה" – הוא תמצית קולעת לדקנס הפסיכו-מודרנטיטי כל-כך שבקרבו מתחרשת" תופעת טינקרבל, המלהיבה כל-כך את המראיאינת: "גם לעירום ולשפה היה תפקיד בדמות המאוד מהודקת של טינקר. הכל בהפון על הפוך, בפסיכו-מודרניזם נוצץ. הערים לא היה מימי בכלל, כי אם ילדותי דזוקא. השפה, מוקשחת ככל שתיראה, הייתה בעצם הגיונית. "ונוצצים ומסמרים זה הכி שווה", היא אמרה פעם, כותבת מביל משים Shir קטן".¹⁷

הראיון נערך בירושלים, בדירתה סבבה של חברתה החדשה של טינקרבל – עיראה, "מתנהלת" מעופרה שהסעה אותה לטקס קבלת האוסкар על הטוסטוס שלה, ושאותה הכריה "במהלך התחקיר שערכה על תפיקידה בסרט, כשהשלכה לפגוש קבוצת בנות דתיות במדרשת ל佗ורה" מגדל עוז". אוסкар אחד אחריו כן הן ממש חברות טובות. כשהיא מתבקשת לתאר את חוותה מהפגש עם ה"מתנהלות", אומרת טינקרבל:

ששגעתי למגדל עוז" קיבלתי את כל הלגיטימציה בעולם מה שחשבתי. כי הבנות שהיו שם, היו בדיקות ממשים כמה שיש מלא טינקרבלות כלואו במגדל עוז", בעופרה ובכל מיני יישובים, וזה בכלל שיש כמה זרים בעולם הדתי, בדיקות כמו שיש כמו זרים בחילוני. וגם כשאני אומרת "זרים" אני מכילה. כמו שיש כל מיני סוגים אנשים, ככה יש כל

¹³ מקור ראשוןו, שם.

¹⁴ כפי שנכתב באחד מנת' ר' האינטוננט הירושאיים.

¹⁵ מקור ראשוןו, שם.

¹⁶ "כאילו נה, קיבלתי את האוסкар, תודה וביי" (מאת דנה ספקטור, 7 ימים" של ידיות אחד רונוט", 1.12.00).

¹⁷ "ידיעות אחרונות", שם.

¹⁸ "ידיעות אחרונות", שם.

¹⁹ "ידיעות אחרונות", שם.

על יוסי סיידר, עד שהוא נסחף לעובדות אלילים: מצד אחד – אסי זיין, ומצד שני – מוח ריב-כוכן מן השב"כ. והרי אנו עוד זורכים את הבישולנות הקולוטאלית של שירות הביטחון שלנו, שבראשם רצח יצחק רבין וההתנקשות בחאלד משעל. אז עכשיו אנחנו יודעים: אלה נעשו על ידי הברון הוווטר, השילמול הרושע, כשראש-ביצה כל-חווב היה חולה או בחופשה באלאט. אבל עכשו, ברט, אלה הם הרוגים שלו: מקפיצים אותו במסוק מותוך נעל הי בית כדי להצניח אותו במרכזו האירועים ולסדר לנו בוomba של סיומים, ולשב"כ – בומבה של הביבלייטה.

כשרבניים שטופי לאומנות נדל"נית נכנים לאגו טריפ

ג אמרו, עלילת "ההסדר" היא עלילת דם המבוססת על סטריאוטיפ שקרי, כאילו המונח הדתי מסוגל לכל רע. הרוב המשפע על פניו לנקוט דרך של "משיחיות ישומית" מוצג לא רק כאדם עצמו, שדבקותו ברעיון ההתנהלות העבירה אותו על רחמיו לשאטו החולה, אלא כינוי שפה: הוא נוטע מכחות תלמידיו את עניין יהדותם בעבודת המקדש כדי "לברוח" לפינטו ולהמתין שם יעשה את העבודה השורה ואת הפיצוץ האגדול. רק אם בונים אותו כך יש הצדקה "לזרוק" אותו אחרי חקירת כוחות הביטחון כמו לב זב, "פלוטו" אותו מכונית השב"כ כמו שיורקים ליהה.

כיוון שישידר מיליכד את עצמו בסטריאוטיפ שקרי, אין הוא מסוגל להסביר באמת את שורשי ה"יריעי" המתנהלי שהוא מבקש לצייר. וכך, באותו ראיון עצמו, פעם אחת הוא מסביר שהבעיה עם המתנהלים היא שם מוכנים לשבול גם שאין צורך בכך:

אם תשאל אותם לאיזו תקופה היו רוצים לחזור, הם יהיו אמורים לך: המכתרות, השזון. הימים, כשהיש ביריה ואפשר לחיות בישראל לא יסוריים, או הם מנסים להוכיח את צדקתם. אני טוען שישירים מסוימים לא שווים את זה.²²

ופעם אחרת הוא מסביר שהבעיה עם המתנהלים היא שם בכלל לא סובלים, אלא דווקא נהנים:

הסיפור המרכזי הוא לא על משבב אידיואולוגי פר-טה, אלא על המחיר שאדם פרטני ישלם כדי שהאידיואולוגיה לא תשתלו למגרי על חייו. מילכ, בתו של הרב מלצר, מאשימה את אביה כי האידיואולוגיה – ככלומר, החיים ביישוב המרוחק – גורמה למوتה של אמה. היא גם אומרת שאם היא עצמה הייתה נהרגת בפיגוע, אביה היה מורה את זה באמירתה "ארץ-ישראל נקייה בייסורים". היא בעצם טוענת כלפי אביה שהאיצטלה האידיואולוגית היא אגנו טריפ. זו לא הקרבה עצמית.

וכך מתברר לנו שהאיצטלה האידיואולוגית של יוצר הסרט – "בוגור" התנהלות שרע להתריע באזני החברה איזה אגו טריפ זה לknoot את ארץ-ישראל בייסורים ולקבל

משבב אותה נימת כאילו-נה-תודה-וביי, שבה אומרת אותה מיכל שהיא מגלמת לטוקן השב"כ הסמוני, המנסה לשכנע אותה שתמסור מידע על פניה ועל מונחים: "לא יודעת, כמה משלמים בשב"כ? כי אני פשוט צריכה לפחות טוס-טוס".

ככה בדיקן צריכה לדבר فيه משינקין בפרוס עליינו המילויים השלישי, וככה בדיקן צריכה לדבר בת מתנהלים אם היא רוצה בחיבת התפקיד והביטחון.

ככה היא טינקרבל. טבעיות של ילדת פרחים. פשטות של ילד קטן שצעק "מלך הוא עירום". בדיקן ככה היא משחקת את דמותה ב"ההסדר". לא דתית, סתם בחורה שטראבנט לכבורה שחשובה רק על עצמה. ממש כמו שתקעה סיכות בבלוניים מנופחים ברחוב שינקין, ככה היא מפוצצת ב"ההסדר" אידיאלים של ציונות ואמונה. היא אפילו נראית שם בדיקן כמו טינקרבל, רק טינקרבל שגדלה במקרה בהתנהלות, שבמקרה יש לה חצאית.²³

רק אחד מבין כל העיתונאים, שאין לחשוד בהם בהתחמחות מיוחדת באורות חייהם של מתנהלים "כבני אדם", חש בחומר האוטנטיות שבಚגת יחסיהם של מילך ומונחים, ותוהה: "וואז היא מתחילה עם אקי אבני בЏורה שקשה לי להאמין שקיים אצל רוב המתנהלים".²⁴ סיידר הסביר לו: "היה לי חשוב שהשחקנים שלי יתאפקינו בסוג של בן-אדם ספציפי ולא סוג של סקטור, או סוג של דוס ספציפי". כמובן, מעד אחד הוא קם ועשה סרט עם כל חומר הנפץ הסקטורייאלי שבنمצא, אבל מצד שני, כשצריך לחתת דין ושבון על בעיית האמנויות הסקטורייאלית ברט – אז הוא בורה ל"СПЦИФИОТИ" ול"איןדיו-ידואליות".

כשאש' השב"כ מוקף מחופשה באילת

ג יראהו, בשלב כלשהו, עליהם מן הרקע לחזיות הסרט "ההתקנים והمبرיקים" – אנשי השב"כ. וכך נМОץ הדרג, בעל החזות הקרוימינלית וההיליכות הנגנטיסטיות, אשר כדי למנוע את פיצוץ הר הבית נויצץ את הפרצוף לכל נחקר במדים וכיפה; כי יש מישחו מעליו, "ראש ביצה", שחושב ורואה הרבה יותר רוחוק, כמעט עד גובה שעריו שמיים. הוא מחליט החלהות קרדינליות ומצליל חיים. השני לקדושים-ברוך-הוא. בא כוחו של הקב"ה עלי אדמות.

כך, כל הסרט יכול כמו נועד לשמש הקדמה לאותה סצנה שבה נראה בכיר השב"כ המזוק והקירות נתוון בתנוחת חשיבה רבת חשבות, כמו פסל "האדם החושב", ו-מק-בל-ה-ח-ל-טה. אם מוקי שלנו הוא "ח'ייל מס'ר 1" כמו אהוד ברק, "ראש ביצה" הוא "אדריכל אסטרטגי" כמו שמעון פסל.

כמו השקן הנוץץ של שינקין כך ההילה המnofחת של "שירותי הביטחון שלנו" – שניהם מהלכים קסם כה רב

²⁰"ידיעות אחרונות", שם.

²¹"מעריב", שם.

²²"מקור ראשון", שם.

אוסקר – דומה באופן מביך לאיצטלה האידיאולוגית של
הרב מלצר.

אבל אם מישחו בתמיומו מבקש להתנסח בכך
ש"הaicטלה האידיאולוגית" של הרב מלצר היא לפחות
aicטלה רוחנית, כלומר – מן הסוג המשיחי, בא-סידר
ומבקש להעמיד דברים על דיקום: "זו לא אידיאולוגיה
משמעותית אלא לאומיות-נדינית",²³ הוא אומר, כשהיעד
הוא להחזיק בהר הבית ולאו דווקא להקדים עליו מקדש.
כלומר, אפיקו את אותה "משמעות סחרורית" שסתם
שינקנאים מן השורה נוהגים ליחס למונחים, סיידר אינו
מוכן לפרגן להם. כדי לשולב מהרב מלצר כל שמצ' של
רוחניות, הוא שם בפיו את הפסוק: "פעם חשבו שאחנו
משוגעים, אבל אם יהיה מספיק אנחנו שיחיו מספיק גברים" כדי
הרעיון שייהיו מספיק יהודים שיחיו מספיק גברים²⁴

"דרוש את הדבר הזה – זה מה שמניע אותו".

נראה כי בחוסר היכולת להתמודד פילוסופית עם
המרכיב הרוחני העמוק בציונות הדתית, לא יותר לו
לסיידר אלא לשולב אותו כליל, בבחינת "אין דבר כזה".
וכשהוא כבר מאפשר לריב מלצר שלו להשחיל אליו משפט
שיש בו רמז רוחני: "המקדש זה לא בניין, הר הבית זה לא
מקום – זה רעיון" – המשפט הזה מוצג כדוגמה
ערמומיות שرك אשף השב"כ גבה המצח לבדו יכול לעמוד
גדה ולירט אותה במשפט המץ: "בשביל רעיון לא גובנים
כמו צו של ארגזי תחומות".

"אתה נלחם בדמות מקרתוון", אומורת הצופה
האינטרנציונית ליסוי סיידר על דמותו של הרב מלצר.²⁵
אני שומע טענה הפוכה מהחונה השני, הוזף סיידר את
ההאשמה. "הם אומרים, איך עשית את הריב כל כך
סימפטי, את המ██ון הזה. הם חוויכים שעשית אותם
מורכב מדי, אנושי מדי".

כשאין לך מי שיעשה עלייך סרט

ולם, בתום מסכת הקובלנות על הפרכת הזיאן,
כיפוף העלילה וחיפוי הפסיכולוגיה של הדמוויות,
ולאחר שנאמר כי "החסדר" כמווהו כעלית דם,
הגעה עת השאלה האקטואלית: ומה האלטרנטיבה

**"קיים רק דבר אחד תמורה יותר מן התופעה המכונה 'קולנוע ישראלי', כוונתי לטקס
חלוקת האוסקר' הישראלי."**

אורח זר בטקס חלוקת הפרס לשנת 2000